

Monitoring polityki społecznej styczeń-luty 2020

Spis treści

Wprowadzenie	str. 3
1. Prawo pracy	
1.1. Raport EKES na temat sytuacji pracowników opieki	str. 4
1.2. Komunikat Komisji Europejskiej na temat Europy socjalnej i konsultacje unijne na temat sprawiedliwych płac minimalnych	str. 5
2. Prawo ubezpieczeń społecznych	
2.1. Waloryzacja rent i emerytur i dodatkowe świadczenia dla emerytów i rencistów	str. 6
3. Pomoc społeczna	
3.1. Apel WRZOS w sprawie warunków pracy pracowników socjalnych	str. 7
4. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	
4.1. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.	str. 9
5. Opieka zdrowotna	
5.1. Narodowa Strategia Onkologiczna	str. 11
6. Oświata	
6.1. Lista zawodów MEN	str. 12
7. Mieszkalnictwo	
7.1. Karta praw osób bezdomnych w Gdańsku	str. 13
8. Organizacje pozarządowe	
8.1. Pełnomocnik Rządu ds. ekonomii społecznej i solidarnej	str. 14
9. Inne	
9.1. Komisja Europejska – ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, raport krajowy dotyczący Polski	str. 15

Wprowadzenie

Niniejszy Monitoring przygotowany przez Wspólnotę Roboczą Związków Organizacji Socjalnych, omawia istotne zmiany prawne i prezentuje ważne dokumenty z obszaru polskiej i unijnej polityki społecznej opublikowane w okresie styczeń-luty 2020.

W wyżej wymienionym okresie ukazało się kilka istotnych dokumentów oceniających politykę społeczną realizowaną w Polsce: m.in.: raport na temat realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie czy przygotowana przez Komisję Europejską ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, raport krajowy dotyczący Polski.

W dokumencie znajdują także Państwo informacje m.in. o: raporcie Europejskiego Komitetu Społeczno-Ekonomicznego o warunkach pracy pracowników opieki świadczących usługi w domu klienta; publicznych działaniach WRZOS w sprawie warunków pracy pracowników socjalnych; Narodowej Strategii Onkologicznej; nowej liście zawodów potrzebnych na rynku pracy opublikowanej przez MEN; przyjętej przez miasto Gdańsk Karcie praw osób bezdomnych.

1. Prawo pracy

Raport EKES na temat sytuacji pracowników opieki

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny opublikował w lutym sprawozdanie na temat przyszłości pracy w sektorze opieki świadczonej w domu podopiecznego w Europie.

Sprawozdanie powstało jako pokłosie opinii EKES z roku 2016 „[Prawa opiekunów zamieszkujących w domu podopiecznego](#)” będącego pierwszym na poziomie Unijnym dokumentem politycznym dotyczącym warunków pracy tych osób.

W raporcie podsumowano wizyty w czterech krajach: Wielkiej Brytanii, Niemczech, Włoszech i w Polsce. Te Państwa zostały wybrane ponieważ są to kraje pochodzenia jak i kraje docelowe opiekunów zamieszkujących w domach podopiecznych.

W sprawozdaniu autorzy, Karol Florek i dr Adam Rogalewski, opisują trudną sytuację zarówno osób świadczących usługi opiekuńcze jak i osób korzystających z takich usług. Usługi najczęściej są świadczone przez kobiety powyżej 50 roku życia – mają one zbyt wiele lat by znaleźć legalną pracę i zbyt mało by przejść na emeryturę. Bardzo często są to także osoby będące migrantkami. Osoby korzystające z opieki zaś często, ze względu na własną słabą sytuację finansową, zwracają się w poszukiwaniu opiekunek w stronę sektora opieki funkcjonującego w ramach nieformalnej gospodarki.

Ze względu na opisane powyżej uwarunkowania praca ta jest często niezwykle długa (powyżej 48 godzin na tydzień), bez rekompensat za nadgodziny. Osoby wykonujące ją są także pozbawione podstawowych praw pracowniczych i ochrony socjalnej. Jeśli praca ta wykonywana jest przez imigrantki sprawia to, że ich sytuacja jest jeszcze trudniejsza. Pracownicy spoza UE mogą napotykać trudności związane ze swoim statusem pobytowym, a zezwolenia na pracę i pobyt zależą od konkretnego pracodawcy, dodatkowo ograniczając ich swobodę przemieszczania się i zwiększając ryzyko wyzysku.

Dlatego autorzy sprawozdania podkreślają:

„Istotne jest, aby egzekwowanie standardów zatrudnienia było oddzielone od egzekwowania przepisów imigracyjnych. Pracownicy migrujący muszą mieć możliwość złożenia skargi bez ryzyka deportacji.”

Szacuje się, że we Włoszech pracuje w ten sposób 80 tys. osób, zaś w Niemczech około 100 tys. Dokładne dane nie są gromadzone ani na poziomie krajowym ani na poziomie UE. W sprawozdaniu zauważono, że Polska jest krajem o unikalnej podwójnej roli – jest zarówno krajem pochodzenia dla osób świadczących usługi opiekuńcze w domach jak i krajem będącym importerem tego rodzaju usług, głównie z Ukrainy. Dr Jurij Kariagin szef Ukraińskiego Związku Zawodowego w Polsce szacuje, że w Polsce pracuje od 70 do 100 tys. kobiet w sektorze opieki, z czego około 60% jako osoby pracujące w domach podopiecznych.

Sprawozdanie konkluduje, że pilnie potrzebujemy w Unii Europejskiej działania w tej kwestii zarówno na poziomie krajowym jak i Unijnym. Należy przeprowadzić dyskusję w celu opracowania europejskich ram regulujących świadczenie usług w zakresie opieki w domu podopiecznego. Musimy też przygotować strategię na poziomie UE która będzie się koncentrować na pracownikach mobilnych, zarówno z UE jak i spoza jej granic. Zdaniem autorów potrzebne są regulacje dotyczące czasu pracy, szkoleń czy standardów i certyfikacji dla agencji pośredniczących pomiędzy pracownikami a rodzinami

osób będących odbiorcami świadczonych usług. Sprawa jest pilna ponieważ społeczeństwa Unii Europejskiej to społeczeństwa starzejące się.

Sprawozdanie w języku angielskim jest do pobrania na stronie EKES:

<https://www.eesc.europa.eu/pl/news-media/press-releases/silver-deal-europe-eu-and-its-member-states-should-assure-quality-long-term-care-its-older-population-regulated-market-0>

Komunikat Komisji Europejskiej na temat Europy socjalnej i konsultacje unijne na temat sprawiedliwych płac minimalnych

Komisja Europejska przyjęła 14 stycznia 2020 r. komunikat dotyczący zbudowania silnej Europy socjalnej na rzecz sprawiedliwej transformacji (jak na razie dostępny tylko w językach angielskim, francuskim i niemieckim):

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_20_49

Komisja rozpoczęła też pierwszy etap konsultacji z partnerami społecznymi na temat sprawiedliwych płac minimalnych dla pracowników w całej UE. Dokument konsultacyjny dostępny jest tylko w języku angielskim, francuskim i niemieckim a można znaleźć go tutaj:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_20_51

Komisja w dokumencie opisuje sytuację, odnoszącą się do warunków pracy, a oczekuje odpowiedzi na następujące pytania:

- I. Czy uważasz, że Komisja poprawnie i wystarczająco zidentyfikowała problemy i możliwe działania do podjęcia przez Unię Europejską?
- II. Czy uważasz, że są potrzebne jest podjęcie działań przez Unię Europejską aby odpowiedzieć na zidentyfikowane problemy?
- III. Czy rozważyłabyś inicjowanie dialogu w trybie artykułu 155 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej na jakikolwiek z tematów/problemów zidentyfikowanych w tych konsultacjach?

Aby wziąć udział w konsultacjach odpowiedzi należy zamieszczać na stronie internetowej

<https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/8257efae-81ed-bee9-ccab-e143deae5ea2>

do 30 listopada 2020.

2. Prawo ubezpieczeń społecznych

Waloryzacja rent i emerytur i dodatkowe świadczenia dla emerytów i rencistów

21 stycznia 2020 r. Prezes Rady Ministrów ogłosił wysokość wskaźnika waloryzacji rent i emerytur do którego zobowiązuje go ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na poziomie 20% realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym¹.

W art. 89. pkt 1. wspomnianej ustawy czytamy: „Wskaźnik waloryzacji to średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych w poprzednim roku kalendarzowym zwiększony o co najmniej 20% realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym”.

A zatem przyjęto najniższy możliwy wskaźnik tej waloryzacji. Art. 89. pkt. 3. Ustawy o emeryturach postanawia, że „Zwiększenie o co najmniej 20% realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w ust.1, jest przedmiotem corocznych negocjacji, w ramach Rady Dialogu Społecznego, przeprowadzanych w czerwcu, w roku poprzedzającym waloryzację”.

Na posiedzeniach Rady Dialogu Społecznego nie udało się osiągnąć porozumienia. Strona pracodawców postulowała o 20% realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia, a strona związkowa o 50%.

W związku z brakiem porozumienia i na podstawie art. 89. Pkt 5 ustawy Rady Ministrów zdecydowała o zwiększeniu wskaźnika na poziomie ustawowego minimum czyli o 20% realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia.

Koszt takiej waloryzacji w 2020 r. przy takiej wysokości wskaźnika, szacowany jest przez rząd na „kwotę około 7,16 mld zł (skutek za 10 miesięcy od marca do grudnia)”.

W ocenie skutków regulacji możemy też znaleźć informacje, że „Przy prognozie średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów w 2019 r. na poziomie 102,1% i prognozie realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2019 r. wynoszącej 5,7% (20% realnego wzrostu wynagrodzeń w 2019 r. – 1,14%) – prognozowany wskaźnik waloryzacji w 2020 r. kształtuje się na poziomie **103,24%**” (wyróżnienie - red.)

Ostateczny wskaźnik waloryzacji wyniósł **103,56%**, co ogłosił Komunikat Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2020 r².

Nowa najniższa emerytura

Sejm przyjął także ustawę³ zmieniającą najniższą emeryturę. W zeszłym roku wynosiła ona 1100 zł brutto od nowego roku jest to 1200 zł. Ta ustaw wprowadza także zasadę, że waloryzacja nie może być

---

¹ <http://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2020/128>

² <http://monitorpolski.gov.pl/MP/2020/177>

³ <http://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2020/252>

niższa niż 70 zł. Nie dotyczy to jednak emerytur niższych niż minimalna emerytura⁴. Lewica w trakcie prac nad projektem zgłaszała wniosek o podniesienie minimalnej emerytury do 1600 zł brutto⁵.

Dodatkowe świadczenie pieniężne dla emerytów i rencistów

9 stycznia Sejm przyjął, a pod koniec lutego Prezydent podpisał ustawę⁶ przyznającą rencistom i emerytom dodatkowe świadczenie pieniężne, zwana przez media trzynastką lub trzynasta emerytura.

Dodatkowe świadczenia wypłacane będą teraz co rok, w kwietniu lub maju (świadczenia i zasiłki przedemerytalne). Jego wysokość została ustalona na poziomie najniższej emerytury (obecnie 1200 zł brutto). Świadczenie nie jest uwarunkowane dochodami – otrzymają je wszyscy uprawnieni.

Finansowanie tych dodatkowych świadczeń zapewni powstały niedawno Fundusz Solidarnościowy. Jego pierwotnym celem miało być gromadzenie środków dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.

MRPiPS szacuje⁷, że w tym roku trzynasta emerytura trafi „do 9,8 mln osób, a koszt tego świadczenia to ok. 11,75 mld zł.”

3. Pomoc społeczna

Apel WRZOS w sprawie warunków pracy pracowników socjalnych

[WRZOS w styczniu zbierał podpisy pod apelem skierowanym](#) do Ministerstwa Pracy Rodziny i Polityki Społecznej dotyczącym trudnej sytuacji pracowników socjalnych. Podpisy zbierane były za pośrednictwem portalu ngo.pl.

W apelu Wspólnota nawiązuje do grudniowego raportu Najwyższej Izby Kontroli i proponuje kilka konkretnych rozwiązań w celu poprawy sytuacji pracowników socjalnych i zapobieżeniu odpływowi kadr z tego sektora.

Pierwszą z nich jest podniesienie dodatku za pracę w terenie do 500 zł. Jest on niezmienny od roku 2005.

---

⁴ <https://oko.press/pis-obiecal-najbiedniejszym-emerytom-nie-mniej-niz-70-zl-waloryzacji-wyborcze-oszustwo/?u=true>

⁵ <http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/81EE2F2CE2613F20C12584E90054CA79/%24File/149.pdf>

⁶ <http://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2020/321>

⁷ <https://www.gov.pl/web/rodzina/trzynasta-emerytura-gwarantowana-prezydent-duda-podpisał-ustawe>

Drugie z nich to poszerzenie kręgu osób pobierających ten dodatek aby pobierały go wszystkie osoby wykonujące pracę poza urzędem.

Trzecia propozycja to zwiększenie możliwości korzystania z dodatkowego urlopu tak aby był dostępny już od drugiego roku pracy.

Czwarta dotyczy egzekwowania stosowania postanowień ustawy dotyczących proporcji liczby pracowników socjalnych do liczby mieszkańców (1:2000), lub środowisk objętych pracą socjalną (1:50).

Piąta zaś dotyczy ustawowych określenia, że to „pracodawcy, organy władzy i administracji rządowej i samorządowej tworzą odpowiednie warunki dla zapewnienia bezpiecznych warunków pracy pracownikom socjalnym”.

Pod apelem podpisały się 252 organizacje.

O apelu informowały różne media (m.in.: „Gazeta prawna” i „Super Ekspres”) a temat został też podjęty przez dwójkę posłów Lewicy: Adriana Zandberga i Magdalenę Bieją, którzy 7 lutego 2020 r. zwrócili się z [interpelacją w tej sprawie do ministra rodziny, pracy i polityki społecznej](#).

Proszą oni o ustosunkowanie się do zgłaszanych przez WRZOS propozycji a także o odpowiedź na następujące pytania:

„1. Dlaczego od 15 lat nie waloryzowano pracownikom socjalnym dodatku do wynagrodzenia za pracę w terenie?

2. Czy rząd planuje waloryzację tego dodatku do poziomu 500 złotych, zgodnie z postulatami organizacji społecznych?

3. Dlaczego dodatek za pracę w terenie nie obejmuje pracowników prowadzących wywiady środowiskowe?

4. Dlaczego nadal nie są przestrzegane przepisy wymagające zatrudnienia jednego pracownika socjalnego na 2000 mieszkańców lub 50 środowisk objętych pracą socjalną? Czy rząd podjął działania na poziomie służb wojewody mające na celu egzekwowanie obowiązującego prawa?

5. Jakie kroki planuje podjąć rząd, aby podnieść atrakcyjność zawodu pracownika socjalnego i zapobiec zjawisku wypalenia zawodowego?

6. Czy rząd przychylił się do propozycji organizacji społecznych, które proponują rozszerzenie możliwości korzystania przez pracowników socjalnych z dodatkowego urlopu?

7. Czy rząd planuje zagwarantowanie obowiązkowej superwizji i wsparcia psychologicznego pracownikom socjalnym odbywającym pracę w terenie?

8. Zważywszy, że ośrodki pomocy społecznej są finansowane ze środków samorządowych, wykonując jednocześnie wiele zadań nałożonych przez administrację centralną (np. realizację procedury Niebieska Karta), czy rząd dostrzega konieczność przeznaczenia większych środków z budżetu centralnego na poprawienie warunków pracy pracowników socjalnych? Jeśli tak, to kiedy i w jakim zakresie?”

Do 29 lutego 2020 posłowie nie uzyskali oni odpowiedzi na swoją interpelację a do WRZOS nie dotarła odpowiedź z Ministerstwa.

4. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.

23 stycznia sejm przyjął „Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.”⁸.

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390, z późn. zm.), Rada Ministrów zobowiązana jest corocznie do opracowania Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Raport opisuje działania administracji rządowej i samorządowej w czterech głównych obszarach:

- Profilaktyka i edukacja społeczna,
- Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,
- Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie,
- Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wnioski i zalecenie umieszczone na końcu sprawozdania dotyczą pięciu obszarów.

W części dotyczącej **monitoringu samorządów lokalnych w zakresie realizacji obowiązujących przepisów prawa a zwłaszcza działań profilaktycznych**, czytamy m.in., że:

W porównaniu z rokiem poprzedzającym okres sprawozdawczy, w 2018 r. nastąpił wzrost opracowanych i realizowanych gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. W 2018 r. opracowano i realizowano 2 344 programy, co stanowi niemal 94% w skali kraju. Liczba opracowanych i realizowanych powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie utrzymała się na tym samym poziomie, co w 2017 r., tj. 313 z 380 samorządów powiatowych opracowało powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Raport stwierdza, że samo istnienie lokalnego programu nie przesądza o jego skuteczności, dlatego pożądane jest przeprowadzanie ich ewaluacji. A nadzór nad realizacją tych programów należy do kompetencji wojewodów.

W roku 2018 opracowano 344 programy profilaktyczne służące działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie a zrealizowano ich 315.

---

⁸ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=32CD346B2491FF1AC12584CF004EC379>

W obszarze dotyczącym **zaangażowania przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia w działania związane z realizacją procedury „Niebieskiej Karty”**⁹ czytamy, że formularz do rozpoczęcia procedury „Niebieskiej Karty-A” wypełniono w Polsce 93 311 razy w roku 2018. Sprawozdanie zauważa niskie zaangażowanie przedstawicieli ochrony zdrowia i oświaty w działania związane z uruchamianiem procedury, a to te służby mogą najszybciej wykryć przemoc w rodzinie wobec dzieci poniżej 3 roku życia. Dlatego postuluje **dalsze edukowanie i uświadamianie** „przedstawicieli ochrony zdrowia i oświaty w zakresie nałożonych na nich obowiązków oraz przysługujących im uprawnień na mocy regulacji prawnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

W części na temat **infrastruktury pomocowej dla ofiar przemocy w rodzinie**, sprawozdanie zauważa 21% (w stosunku do roku poprzedniego) spadek wsparcia udzielanego w **specjalistycznych ośrodkach wsparcia** (SOW). W 2018 utworzono kolejny, 36, SOW w Krakowie. Sprawozdawcy postulują dalszy rozwój tej formy infrastruktury wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Raport zauważa też **zwiększenie liczby osób stosujących przemoc w rodzinie uczestniczących w programach psychologiczno-terapeutycznych**. Zaś podkreślając skuteczność programów korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych postuluje dalszy ich rozwój.

W ostatniej części piszący sprawozdanie odnotowują potrzebę dalszego rozwoju **szkoleń interdyscyplinarnych dla pracowników instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie**. Od 2015 roku można było zaobserwować spadek liczby przeszkolonych osób, 2018 rok przyniósł odwrócenie tej tendencji. Mając na uwadze duże obciążenie psychiczne osób pracujących z osobami krzywdzonymi i podejrzanymi rekomenduje się także „umożliwienie osobom bezpośrednio pracującym z rodzinami z problemem przemocy uzyskanie wsparcia oraz poradnictwa związanego z wykonywanymi zadaniami np. w formie superwizji.”

W konkluzjach autorzy sprawozdania podkreślają także, że „jednym z kluczowych osiągnięć Programu, które dotychczas udało się zrealizować zarówno na szczeblu centralnym jak i samorządowym, jest **podejmowanie współpracy**, oraz wspólna odpowiedzialność za realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wszystkich służb zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym.”

---

⁹ <http://dziennikustaw.gov.pl/D2011209124501.pdf>

5. Opieka zdrowotna

Narodowa Strategia Onkologiczna

4 lutego 2020 Rada Ministrów przyjęła Narodową Strategię Onkologiczną¹⁰. Jest to wieloletni program rządowy będący realizacją Ustawy z dn. 26 kwietnia 2019 r. o Narodowej Strategii Onkologicznej.

Ustawa jako główne cele programu wskazuje:

- 1) obniżenie zachorowalności na choroby nowotworowe przez edukację zdrowotną, promocję zdrowia i profilaktykę, w tym kształtowanie świadomości prozdrowotnej i propagowanie zdrowego stylu życia;
- 2) poprawę profilaktyki, wczesnego wykrywania, diagnostyki i leczenia chorób nowotworowych;
- 3) rozwój systemu opieki zdrowotnej w obszarze onkologii przez koncentrację działań wokół chorego i jego potrzeb, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy jakości życia chorych i ich rodzin;
- 4) zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości świadczeń opieki zdrowotnej w obszarze onkologii, udzielanych zgodnie z aktualną wiedzą medyczną;
- 5) opracowanie i wdrożenie zmian organizacyjnych, które zapewnią chorym równy dostęp do koordynowanej i kompleksowej opieki zdrowotnej w obszarze onkologii;
- 6) rozwój działalności szkoleniowej i edukacji oraz kształcenia kadr medycznych w obszarze onkologii;
- 7) rozwój badań naukowych mających na celu poprawę i wzrost efektywności oraz innowacyjności leczenia chorób nowotworowych.

Ministerstwo Zdrowia w wiadomości¹¹ o programie informuje, że najważniejsze działania w ramach strategii to wprowadzenie:

- od września 2020 r. zajęć o zdrowiu w szkołach, które mają być realizowane np. w ramach godzin wychowawczych.
- od 2021 r. szczepień przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV) dziewcząt w wieku dojrzewania.
- w 2021 r. narzędzi motywacyjnych dla zespołów POZ mających na celu objęcie „lokalnych” populacji osób z grup podwyższonego ryzyka badaniami przesiewowymi.
- w 2022 r. narzędzi motywacyjnych dla zespołów medycyny pracy mających na celu objęcie pracowników z grup podwyższonego ryzyka badaniami przesiewowymi.
- od 2024 r. finansowania ze środków publicznych nowych programów badań przesiewowych, w grupach wysokiego ryzyka, w szczególności w kierunku wykrywania nowotworów płuca i nowotworów gruczołu krokowego.
- do końca 2023 r. obowiązku stosowania mammografów cyfrowych w wykonywaniu badań przesiewowych w ramach „Programu profilaktyki raka piersi”.

---

¹⁰ <http://monitorpolski.gov.pl/MP/2020/189>

¹¹ <https://www.gov.pl/web/zdrowie/narodowa-strategia-onkologiczna>

- do końca 2022 r. interaktywnej e-platformy dla pacjentów i badaczy dotyczącej prowadzonych badań klinicznych w dziedzinie onkologii.
- do końca 2022 r. 4 nowych ośrodków badań wczesnych faz w onkologii.
- do końca 2030 r. przynajmniej 90% dostępnych terapii onkologicznych wśród wszystkich refundowanych na terenie UE.
- do końca 2024 r. działań mających na celu zwiększenie dostępu do świadczeń opieki rehabilitacyjnej, opieki paliatywnej i hospicyjnej w poszczególnych województwach.

Rząd w uchwale przyjmującej strategię zarezerwował na nią: 250 mln zł w 2020 r.; 450 mln zł rocznie w latach 2021–2023; 500 mln zł rocznie w latach 2024–2030.

Dla porównania, wiele emocji wzbudziła zaproponowanie przez opozycję w trakcie debaty nad przyjęciem ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o opłatach abonamentowych propozycja aby przewidziane w procedowanej ustawie 2 mld zł przeznaczone na media publiczne przenieść na opiekę onkologiczną.

6. Oświata

Lista zawodów MEN

Ministerstwo Edukacji Narodowej po raz drugi [opublikowało listę zawodów](#) potrzebnych na rynku pracy. Celem prognozy jest wskazanie, w jakim kierunku powinna rozwijać się oferta szkolnictwa branżowego w odniesieniu do potrzeb krajowego i wojewódzkiego rynku pracy, dlatego wykaz podzielony jest na dwie części: krajowy rynek pracy i wojewódzkie rynki. Zapotrzebowanie podzielone jest na 2 stopnie: istotne oraz umiarkowane. Prognoza MEN dotyczy tylko kształcenia branżowego a więc nie obejmuje zawodów, których wykonywania wiąże się z ukończeniem studiów, np. prawników, pielęgniarek, lekarzy.

Portal [niepełnosprawni.pl](#) [zauważa umiarkowane zapotrzebowanie](#) na zawód asystenta osoby niepełnosprawnej w kilkunastu województwach i podobne zapotrzebowanie na zawody związane z pomocą społeczną: opiekun medyczny, opiekun osoby starszej, opiekun w domu pomocy społecznej, terapeuta zajęciowy.

[Analizę opublikowanej listy](#) i jej porównanie z ubiegłoroczną przygotował Łukasz Komuda z fundacji FISE. Zauważa on, że lista w porównaniu do poprzedniej, zeszłorocznej edycji nieznacznie urosła, np. na poziomie krajowym w części opisującej zapotrzebowanie szczególne poszerzyła się o 4 zawody (do 24).

Okazuje się też, że nie wszystkie zawody na które na poziomie wojewódzkim było istotne zapotrzebowanie we wszystkich województwach trafiły na listę krajową. Z drugiej strony niektóre zawody na które na poziomie wojewódzkim był mniejszy popyt trafiły na listę krajową.

7. Mieszkalnictwo

Karta praw osób bezdomnych w Gdańsku

Gdańsk jako pierwsze miasto w Polsce przyjął w lutym Kartę praw osób bezdomnych¹². Przyjęta Karta jest odpowiedzią na kampanię zapoczątkowaną w 2017 roku przez Europejską Federację Narodowych Organizacji Pracujących z Osobami Bezdomnymi (Housing Rights Watch i European Federation of National Organisations Working with the Homeless (FEANTSA)).

Dokument przyjęty w Gdańsku został wypracowany wspólnie z różnymi jednostkami miasta i organizacjami pozarządowymi a także osoby znajdujące się w kryzysie bezdomności.

Dokument zawiera 11 punktów, przytaczamy go w całości:

1. Najważniejszym prawem osoby w kryzysie bezdomności jest prawo do wyjścia z bezdomności. Usługi umożliwiające dostęp do odpowiednich rozwiązań opartych na mieszkaniach muszą być dostępne dla wszystkich doświadczających bezdomności. Władze Miasta, we współpracy z właściwymi organami władzy publicznej, będą działać na rzecz zapewnienia takiej liczby rozwiązań mieszkaniowych, która pozwoli zaspokoić istniejące potrzeby mieszkaniowe.

2. W sytuacji, gdy niemożliwe jest niezwłoczne zapewnienie mieszkania każdej osobie doświadczającej bezdomności należy zagwarantować każdej osobie dostęp do tymczasowego schronienia, zgodnego z obowiązującymi standardami. Władze Miasta zobowiązują się współpracować z innymi właściwymi organami publicznymi na rzecz zapewnienia takiej liczby miejsc tymczasowego schronienia, która wystarczy dla wszystkich potrzebujących, tak aby nikt nie musiał spać bez dachu nad głową ani bez własnego łóżka.

3. Osoby doświadczające bezdomności mają prawo do korzystania z przestrzeni publicznej oraz do swobodnego poruszania się w niej, nie doznając w tym zakresie większych ograniczeń niż te, które odnoszą się do całości społeczeństwa.

4. Władze Miasta zobowiązują się zapewnić, by pracownicy świadczący usługi szanowali prawo do równego traktowania wszystkich ludzi, nie dyskryminując osób nie mających domu.

5. Osoby w kryzysie bezdomności często doświadczają naruszeń swoich praw, z uwagi na to, że nie są one w stanie podać swojego adresu korespondencyjnego. Władze Miasta zobowiązują się zapewnić osobom doświadczającym bezdomności możliwość korzystania z adresu korespondencyjnego, jeżeli taka forma pomocy jest im niezbędna.

6. Władze Miasta zobowiązują się zapewnić prawo dostępu do podstawowych, publicznie dostępnych, urządzeń sanitarnych: bieżącej wody (kranów z wodą pitną), pryszniców i toalet umożliwiających utrzymanie poziomu higieny gwarantującego zachowanie godności człowieka.

---

¹² <http://mopr.gda.pl/gdansk-karta-praw-osob-bezdomnych/>

7. Prawo do usług ratujących życie: pomocy społecznej, służby zdrowia, policji i straży pożarnej na takich samych warunkach, jak w przypadku pozostałych mieszkańców, bez dyskryminacji ze względu na sytuację mieszkaniową lub wygląd zewnętrzny.

8. Prawo do udziału w wyborach i związanego z tym wpisania do rejestru wyborców oraz otrzymania niezbędnych dokumentów umożliwiających potwierdzenie tożsamości podczas głosowania w wyborach, bez dyskryminacji ze względu na sytuację mieszkaniową.

9. Prawo do ochrony danych osobowych, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

10. Prawo do prywatności musi być szanowane i chronione w najszerszym możliwym zakresie we wszystkich miejscach, w których przebywają i zamieszkują osoby doświadczające bezdomności, z wyłączeniem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu innych osób. Władze Miasta zobowiązują się dążyć do pełnej realizacji tego prawa we wszystkich udostępnianych oraz nadzorowanych przez siebie miejscach tymczasowego schronienia.

11. Prawo do podejmowania czynności niezbędnych do przetrwania (w granicach prawa). Dążąc do tego, by nikt nie był zmuszony do podejmowania takich czynności uznajemy, że praktyki te same w sobie nie powinny być kryminalizowane.

Poza Polską dokument był przyjęty w: Słowenii (4 miasta), Hiszpanii (3 miasta). Obecnie trwają prace nad jego przyjęciem w kilku miastach we Francji i w Wielkiej Brytanii.

FEANTSA udostępniła też w języku polskim publikację „Karta praw osób w kryzysie bezdomności. Przewodnik. Poradnik wdrażania Karty praw osób w kryzysie bezdomności dla podmiotów społecznych”.

https://www.feantsa.org/public/user/Resources/News/Polish_Homeless_Bill_of_Rights.pdf

Według oficjalnych szacunków w Polsce jest ok. 30 ty. osób bezdomnych. Organizacje pozarządowe zajmujące się tą tematyką uważają te liczbę za niedoszacowaną, nawet do 10 razy.

8. Organizacje pozarządowe

Pełnomocnik Rządu ds. ekonomii społecznej i solidarnej

Rozporządzenie Rady ministrów z dnia 30 grudnia 2019 r. ustanowiło Pełnomocnika Rządu do spraw ekonomii społecznej i solidarnej. Pełnomocnikiem jest sekretarz stanu albo podsekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Jak czytamy w rozporządzeniu:

§ 2. Do zadań Pełnomocnika należy:

1) projektowanie rozwiązań służących reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz realizacji usług społecznych;

2) tworzenie ram strategicznych, programowych i prawnych sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej i solidarnej;

3) podejmowanie działań mających na celu zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej w realizacji zadań publicznych, w tym usług społecznych oraz stosowanie społecznych aspektów w zamówieniach publicznych;

4) opiniowanie projektów aktów prawnych i innych dokumentów rządowych w zakresie ich wpływu na rozwój ekonomii społecznej i solidarnej;

5) upowszechnianie, promocja i edukacja w obszarze ekonomii społecznej i solidarnej

Na tę funkcję została powołana Iwona Michałek, posłanka na Sejm VIII i IX kadencji. Pracowała jako nauczyciel biologii i przyrody w szkołach wiejskich i miejskich. 1 lipca 2019 roku powołana przez Prezesa Rady Ministrów na stanowisko Pełnomocnika Rządu ds. wspierania wychowawczej funkcji szkoły.

9. Inne

Komisja Europejska – ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, raport krajowy dotyczący Polski

W dokumencie roboczym¹³ opublikowanym 26 lutego 2020 r. Komisja Europejska ocenia w ramach europejskiego semestru 2020 „postępy w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji (...)”.

Dokument oprócz spraw gospodarczych (finanse publiczne, przegląd sektora finansowego, konkurencyjność, inwestycje) porusza też kilka obszarów tematycznych z zakresu polityki społecznej. Te tematy poruszono m.in. w rozdziale 2. „Postępy w realizacji zaleceń skierowanych do Polski” oraz w rozdziale 3.3 „Rynek pracy, edukacja i polityka społeczna”.

W rozdziale 2 czytamy, że:

Od zainicjowania europejskiego semestru w 2011 r. Polska osiągnęła co najmniej „pewien postęp” w realizacji 42% wszystkich skierowanych do niej zaleceń. (...) W kilku dziedzinach, m.in. uczenia się przez całe życie, egzekwowania umów oraz usuwania przeszkód dla inwestycji infrastrukturalnych, poczyniono ograniczony postęp. Nie osiągnięto żadnego postępu, jeżeli chodzi o reformę specjalnych systemów emerytalnych, powołanie niezależnej rady fiskalnej, ograniczenie stosowania obniżonych stawek podatku od wartości dodanej (VAT) i poprawę otoczenia regulacyjnego przez zapewnienie skutecznych konsultacji w procesie legislacyjnym.

---

¹³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european_semester_country-report-poland_pl.pdf

Rynek pracy

Dalej KE zauważa, m.in., że aktywność zawodowa jest nadal niższa od średniej unijnej, dostęp do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem poprawił się, ale dla dzieci poniżej 3 roku życia to poważny problem. Autorzy raportu zwracają także uwagę na bardzo ograniczoną dostępność usług opieki długoterminowej. Piszą także o niskim odsetku pracowników posiadających umowy na czas nieokreślony czy o nieskutecznych politykach w dziedzinie edukacji czy uczenia się przez całe życie.

Sytuacja na rynku pracy jawi się dobra, ale utrzymują się pewne wyzwania: duże zróżnicowanie regionalne, wzrost zatrudnienia właściwie zatrzymał się. Utrzymuje się niedobór siły roboczej, ale jest on redukowany przez napływ pracowników z zagranicy głównie z Ukrainy. Widoczny jest także niski odsetek zatrudnionych na czas nieokreślony: w III kwartale 2019 roku to blisko 20,8% - jeden z najwyższych wskaźników w UE.

Wskaźniki zatrudnienia kobiet i osób starszych są niższe niż średnie unijne. Podobnie na niskich poziomach są wskaźniki zatrudnienia osób o niskich umiejętnościach zawodowych czy osób z niepełnosprawnościami. Wskaźnik zatrudnienia kobiet jest także niski, ale poprawia się. Jedną z przyczyn może być brak miejsc dla opieki i edukacji dzieci poniżej 3 roku życia:

Odsetek dzieci objętych opieką w formalnych placówkach (dla dzieci w wieku poniżej 3 lat) utrzymywał się na bardzo niskim poziomie – 10,9% w 2018 r. czyli poniżej średniej UE wynoszącej 35,1%.

Zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy było prawie trzy razy niższe niż wynosi średnia unijna.

Autorzy raportu zauważają też, że „aktywna polityka rynku pracy nie dociera do grup, będących jej potencjalnymi beneficjentami”.

Edukacja

Poziom umiejętności podstawowych 15 latków w 2018 roku był jednym z najlepszych w UE wg. programu międzynarodowej oceny umiejętności uczniów OECD (PISA).

Niski jest wskaźnik uczestnictwa w placówkach edukacyjnych dzieci poniżej 3 roku życia, w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie problem dotyczy również dzieci starszych (w wieku 3-5 lat).

Zmiany w systemie edukacji wpływają niekorzystnie na warunki pracy i uczenia się. W roku 2019 w szkołach średnich rozpoczęła naukę podwójna kohorta uczniów. Wg. raportu NIK z 2019 roku warunki nauki uległy pogorszeniu w 34% skontrolowanych szkół.

Autorzy raportu zauważają także, że zmiany w systemie szkolnictwa mogą zwiększyć nierówność szans. Rośnie odsetek uczniów niepublicznych szkół podstawowych i zaobserwowano wzrost wydatków gospodarstw domowych na nauczanie indywidualne. System szkolnictwa nie jest dostosowany do coraz liczniejszej grupy uczniów urodzonych w innych krajach.

Problem niedoboru nauczycieli pogłębia się, a atrakcyjność zawodu pozostaje na niskim poziomie, głównie ze względu na niskie zarobki.

Wyniki badania PISA wykazały, że odsetek uczniów zgadzających się z opinią, że ich nauczyciel czerpie radość z wykonywania swojej pracy, jest jednym z najniższych w OECD (59% w porównaniu ze średnią 74%), natomiast uczniowie uzyskiwali lepsze wyniki, jeśli postrzegali swojego nauczyciela jako bardziej entuzjastycznego.

Skutków realizowanej reformy kształcenia i szkolenia zawodowego nie sposób jeszcze ocenić.

Podobnie trudno ocenić autorom raportu KE obecnie wdrażaną reformę szkolnictwa wyższego z 2018 r., która zmienia modele oceny, zarządzania i finansowania. Umiejdzynarodowienie szkolnictwa wyższego pozostaje w Polsce ograniczone, odsetek studentów zagranicznych lub będących cudzoziemcami wzrósł w roku 2017 do 4% , ale nadal jest niższy od średniej z krajów OECD.

Odsetek osób podejmujących studia wyższe pozostaje wysoki a finansowanie szkolnictwa wyższego pozostaje na niskim poziomie. 46% osób w wieku 30—34 lat miał wyższe wykształcenie – to więcej o 5 pkt procentowych od średniej UE.

Poprawił się udział w kształceniu dorosłych, ale nadal jest mocno ograniczony: w 2018 roku 5,7% osób w wieku 25-64 lat uczestniczyło w formalnym bądź nieformalnym uczeniu się w porównaniu do 11% średniej unijnej.

Polityka społeczna i włączenie społeczne

Odsetek ludności zagrożonej ubóstwem zmniejszył się do 2017 roku, a w roku 2018 pojawiły się oznaki jego wzrostu. Wskaźnik AROPE¹⁴ wyniósł 18,9% co jest znacznie poniżej średniej UE. Wskaźnik ubóstwa trwałego (2-3 letniego) zwiększył się z 9,1% w roku 2017 do 10,5% w roku 2018.

Zdaniem autorów raportu ukierunkowanie transferów socjalnych jest nieadekwatne. Najwyższy wzrost skrajnego ubóstwa dotyczy gospodarstw domowych utrzymujących się ze świadczeń socjalnych (innych niż renty i emerytury). Wartość nominalna świadczenia 500+ spadła w ciągu 4 lat od jego wprowadzenia. Pracownicy zatrudnieni na podstawie niektórych umów cywilnoprawnych nie mają formalnego dostępu do zasiłku dla bezrobotnych, świadczeń z tytułu macierzyństwa, emerytur/rent rodzinnych i rent inwalidzkich.

Usługi społeczne nadal są słabo rozwinięte. Brakuje nam strategii na rzecz zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości, przystępnych cenowo i zrównoważonych usług społecznych. Tego problemu nie rozwiązuje ustawa o centrach usług społecznych a jej finansowanie zdaniem autorów raportu nadmiernie polega na funduszach europejskich. Pracownikom socjalnym i innym osobom zatrudnionym w sektorze należy zapewnić godne warunki pracy, w tym godziwą płacę.

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów nie uległa poprawie. Nie podjęto działań mających zachęcać osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów do podejmowania pracy. Polska ustawa o pomocy społecznej nie uwzględnia pomocy osobistej ani opieki wyřeczającej w ramach świadczeń objętych zakresem tej ustawy.

Długoterminową opieką świadczą głównie opiekunowie nieformalni, często członkowie rodziny. Liczba pracowników opieki długoterminowej na 100 osób w wieku co najmniej 65 lat jest bardzo niska (jeden pracownik w Polsce, średnia w OECD²⁸ to pięciu pracowników). Wydatki na taką opiekę są prawie trzykrotnie niższe niż średnia UE.

---

¹⁴ Wskaźnik ten to odsetek osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym opracowany przez Eurostat. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_\(AROPE\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_(AROPE))

Zdrowie

W ciągu ostatnich 10 lat poprawiły się wskaźniki w tej dziedzinie, ale nadal sporo wymaga poprawy.

Poprawiła się oczekiwana długość życia, ale jest niższa o 3,3 roku od średniej UE.

Dostęp do opieki zdrowotnej jest problemem: odsetek ludności polskiej zgłaszającej niezaspokojone potrzeby w zakresie badań medycznych ze względu na koszty, odległość albo czas oczekiwania nieznacznie wzrósł do 4,2% w roku 2018 (średnia UE- 2%). Średni czas oczekiwania na usługi specjalistyczne wynosił 3,4 miesiąca (najdłużej usługi endokrynologiczne – 11 miesięcy i stomatologiczne – 8,5 miesiąca).

System opieki zdrowotnej jest niedofinansowany i brakuje mu długoterminowej wizji rozwoju. Świadczenia zdrowotne niefinansowane ze środków publicznych stanowiły 23% wszystkich wydatków na ochronę zdrowia, a ich udział był wyższy niż średnia UE (16%).

Powinniśmy bardziej efektywnie wykorzystywać zasoby w sektorze szpitalnym. Liczba łóżek jest duża – 6,6 na 1000 osób (w roku 2017), ale ich wykorzystanie niskie (66%) a rozłożenie geograficzne nierównomierne. „Wprowadzona w październiku 2017 r. sieć szpitali obejmowała 600 z ponad 900 działających w kraju szpitali i miała skrócić czas oczekiwania oraz zapewnić kompleksowe leczenie. Cel ten nie został osiągnięty, a sytuacja finansowa szpitali pogorszyła się.” Wiele zabiegów obecnie przeprowadzanych w szpitalach można przeprowadzić poza nimi, a dzieje się tak ze względu na błędnie skonstruowane zachęty finansowe.

Polska boryka się z problemem znacznego niedoboru lekarzy i pracowników służby zdrowia. Aby osiągnąć poziom średniej unijnej, potrzebnych jest dodatkowo prawie 50 000 lekarzy i 100 000 pielęgniarek (obecnie zatrudnionych jest około 90 000 lekarzy i 225 000 pielęgniarek, zgodnie z obliczeniami opartymi na danych Eurostatu). (...) 60% wszystkich pielęgniarek jest w wieku 50 lat lub starszym, w tym 27% pielęgniarek ma więcej niż 60 lat.